

INARI
Aanaar Aanar Anár

OSALLISUUS- JA
TERVETULO-OHJELMA

Valtuuston hyväksymä 08.12.2022

Sisällysluettelo

1. Inarin kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma	2
2. Mitä on osallisuus?	3
2.1 Mitä osallisuudella tarkoitetaan?	3
2.2 Miksi osallisuus on kunnalle arvokasta?	3
3. Osallisuutta ohjaavat periaatteet	4
3.1 Kunta toimijana	4
3.2 Kunnanvaltuutetut	5
3.3 Muistilista osallisuutta toteuttavalle	6
3.4 Muistilista osallistuvalla	7
4. Osallistumisen muodot Inarissa	8
4.1 Perinteiset vaikuttamisen keinot	8
4.2 Sähköiset viestintäkanavat	12
4.3 Yhdistykset ja järjestöt	13
4.4 Osallistuva budjetointi	14
5. Osallisuuden kehittämistoimenpiteet	15
5.1 Osallisuuden edistäminen kunnassa yleisellä tasolla	15
5.2 Nuorten osallisuuden edistäminen	16
5.3 Työikäisten osallisuuden edistäminen	17
5.4 Ikäihmisten osallisuuden edistäminen	18
6. Yhteenveto osallisuuden edistämisen toimenpiteistä	20
7. Tervetulo-ohjelma uusille inarilaisille	25
8. Osallisuuden arviointi ja seuranta	26

1. Inarin kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelma

Inarin osallisuus- ja tervetulo-ohjelma kokoaa yhteen Inarin kunnassa jo olemassa olevat osallisuuskeinot ja kuntalaisten osallistumismahdollisuudet. Olemassa olevien keinojen lisäksi osallisuusohjelmassa linjataan tulevaisuuden tavoitteita ja kehittämiskohteita osallisuuteen liittyen.

Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma on Inarin kuntastrategiaa tukeva työkalu. Kuntastrategia hyväksyttiin syksyllä 2019 ja siinä yhdeksi toimenpiteeksi mainitaan osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laatiminen. Yksi kuntastrategian painopistealueista on Inarin voimakas identiteetti ja yhteisö. Painopistealueen alle on määritelty seuraavat tavoitteet, jotka kuvaavat osallisuuden edistämistä:

”Aktiiviset kuntayhteisömme luovat paikallista eloisuutta, tapahtumia ja mahdollisuuksia harrastaa kaikille kuntalaisille”

”Parannamme inarilaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta kunnan toimintaan.”

Tervetulo-ohjelma puolestaan kuvaa uusien inarilaisten osallisuutta ja sitouttamista kuntaan ja yhteisöön.

Osallisuus- ja tervetulo-ohjelma rakennettiin yhteistyössä kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa.

- Alkuvuonna 2022 osallisuuskysely, johon saimme kuntalaisilta yli 230 vastausta. Kysely laadittiin suomeksi, sekä pohjois-, inarin-, ja koltansaameksi.
- Työpajojen sarja toukokuussa 2022. Nuorille, työkäisille, sekä ikäihmisille järjestettiin omat työpajat, joissa pohdimme sekä kyselystä nousseita osallisuuden haasteita, että myös osallistujien omia kokemuksia osallisuudesta.
- Neljäs työpaja toukokuussa 2022 oli kunnan avaintoimijoille, jonne kutsuttiin kunnan työntekijöitä, sekä luottamushenkilöitä. Työpajassa pohdittiin, minkälaisia osallisuuden kokeiluja voitaisiin lähteä toteuttamaan osana osallisuusohjelman rakentamista. Työpajat fasilitoi palvelumuotoilutoimisto Arctic Factory Rovaniemeltä.
- Elokuussa 2022 osallisuusohjelma ja siihen valitut toimenpiteet viimeisteltiin työpajassa, johon kutsuttiin kunnan luottamustoimijat, työntekijöitä, sekä vaikuttamistoimielinten jäsenet.
- Marraskuussa ohjelma oli nähtävillä kunnan verkkosivuilla, sekä siihen pyydettiin lausuntoja eri sidosryhmiltä, kuten saamelaiskäräjiltä ja kunnan yhdistyksiltä.

Inarin kunnanvaltuusto hyväksyi osallisuusohjelman kokouksessaan 08.12.2022.

2. Mitä on osallisuus?

2.1 Mitä osallisuudella tarkoitetaan?

Osallisuus on yhteenkuuluvuutta, sekä kuulluksi tulemista. Osallisuus on osallistumismahdollisuuksien lisäämistä sekä tunne siitä, että voi vaikuttaa omaan elämäänsä. Osallinen ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta. Hän tulee kuulluksi itsenään ja vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on jakanut osallisuuden ja erilaiset osallisuutta lisäävät toimet kolmeen osa-alueeseen.

1. **Osallisuus omassa elämässä**

Mahdollisuus elää omannäköistä elämää; mahdollisuus määritellä, mihin toimintaan tai palveluun osallistuu

2. **Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa**

Mahdollisuus kuulua itselle tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin sekä vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin; mahdollisuus saada tukea vaikuttamiseen

3. **Osallisuus yhteisestä hyvästä**

Mahdollisuus yhdessä tekemiseen; mahdollisuus päästä nauttimaan yhteisestä hyvästä ja osallistua yhteisen hyvän tuottamiseen ja jakamiseen. Yhteinen hyvä on toimintaa ja arvoja, josta seuraa arvostusta, kiitosta ja yhteyksiä muihin ihmisiin.

2.2 Miksi osallisuus on kunnalle arvokasta?

Yhteys, luottamus ja kumppanuus luovat veto- ja pitovoimaa

Osallisuuden ytimessä on se, että kuntalaisten ja kuntaorganisaation välille rakennetaan sellainen *yhteys*, joka mahdollistaa *luottamuksen*, josta syntyy *kumppanuus*. Kumppanuus on kuntalaisten sitoutumista kuntaan - aitoa veto- ja pitovoimaa, joka syntyy kuulluksi tulemisen kokemuksista, vaikuttamisen tunteesta.

Siksi jokaisen kunnassa on kannattavaa rakentaa osallistavia tapoja, joista rakentuu yhteys ja luottamus ja lopulta kumppanuus. Näin kuntaa rakennetaan yhdessä ja jokainen kuntalainen voi kokea olevansa osa kotipaikkansa kehittymistä.

Inarin kunta ei ole sen kunnanvaltuusto, kunnanjohtaja tai kunnan virkahenkilöstö. Inarin kunta olemme Me - kaikki kuntalaiset yhdessä. Siksi on tärkeää, että me kaikki löydämme oman tapamme osallistua oman kuntamme hyvinvoinnin muodostamiseen.

3. Osallisuutta ohjaavat periaatteet

3.1 Kunta toimijana

Kunnan tehtävä on edistää asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa alueensa toimintaan. Asukkaiden yhdenvertainen osallisuus kunnan päätösten, toiminnan ja palveluiden suunnitteluun vähentää eriarvoisuutta kunnassa. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kuuluu jokaiselle kunnan työntekijälle toimialasta ja tehtävästä riippumatta. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen ei ole mielipidekysymys. Viranomaisena kunnilla ja kuntien työntekijöillä on lakiin perustuva velvollisuus edistää niiden toteutumista.

Inarissa muita osallisuutta ja yhdenvertaisuutta ohjaavia asiakirjoja ovat yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma, viestintäsuunnitelma, saamen kielistrategia, sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma. Kuntastrategiakehän ytimessä on kuntalainen, kuntalaki ja demokratia. Kaikki liittyy kaikkeen – ja kaikki toimii yhdessä.

Kunnan viranhaltijoiden ja esimiesten rooli osallisuuden vahvistamisessa on keskeinen. Osallisuus on kunnan ja asiakaspalvelu ovat hyvän yhteistyön perusta. Tärkeää on ennakoida, missä toimintaa poikkileikkaava teema, joka vaatii järjestelmällistä tukea ja pysyviä rakenteita. Arkipäivän kohtaamiset päätöksissä kuntalaisten ja muiden toimijoiden osallistuminen on tärkeää. On myös hyvä jo ennakkoon huomioida aiheet, jotka voivat aiheuttaa kiivastakin keskustelua, ja varata aikaa myös näille keskusteluille.

Osallistaminen on kaikkien yhteinen asia ja kaikki voivat omalla toiminnallaan edistää yhdenvertaisuutta ja osallisuutta.

3.2 Kunnanvaltuutetut ja muut kunnan luottamushenkilöt

Kunnan luottamushenkilöt toimivat kuntalaisten asialla ja ovat ensisijaisesti vastuussa äänestäjille. Valtuutettujen ja luottamushenkilöiden rooli on osallisuuden kannalta tärkeä, sillä he tuovat kuntalaisten äänen esille ja mahdollistavat kuntalaisten osallisuuden päätöksenteossa. Luottamushenkilöiden oma vuorovaikutus kuntalaisten kanssa on avainasemassa. Erilaiset kuulemistilaisuudet ja työpajat ovat paikkoja vahvistaa omaa osaamista ja vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa.

Osallistuminen erilaisiin työpajoihin ja seminaareihin mahdollistaa asioiden selvittämisen ja asioihin vaikuttamisen hyvissä ajoin ennen kuin asia tulee päätettäväksi. Kokoukset eivät ole asioiden selvittämisen ja vaikuttamisen foorumeita, vaan tietoa olisi hyvä olla jo ennen päätöksiä.

Osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että luottamushenkilö jakaa eri foorumeilla oikeaa, faktoihin perustuvaa tietoa. Itse ei tarvitse tietää vastausta jokaiseen kysymykseen. Kuntalaisen voi ohjata esimerkiksi ottamaan yhteyttä suoraan asiaa valmistelevaan virkamieheen. Tämän vuoksi on tärkeää, että luottamushenkilö tuntee eri työyksiköiden toimintaa ja tietää itsekin mistä tietoa löytyy.

Kunnanvaltuutetut ja muut poliittiset luottamushenkilöt voivat edistää osallisuutta monipuolisesti omassa toiminnassaan esimerkiksi:

- ❖ Valtuustoon ja lautakuntiin tuodaan säännöllisesti tiedoksi Nuorisovaltuuston, Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä foorumien kuulumiset.
- ❖ Valtuutettujen kuvat ja yhteystiedot tuodaan näkyville kunnan verkkosivuille.
- ❖ Yhteystietojen yhteyteen voidaan nostaa esille valtuutetun erityisosaamista tai muita tietoja kuntalaisten yhteydenottoa helpottamaan.
- ❖ Valtuutetut kutsutaan kouluilla järjestettävään osallisuuspäivään. Ohjelmassa huomioidaan esimerkiksi nuorten mahdollisuus kysyä valtuutetuilta.
- ❖ Valtuutetut jalkautuvat kunnan eri toimipisteisiin ja tutustuvat kunnan työntekijöiden arkeen.

3.3 Muistilista osallisuutta toteuttavalle

“Tarjotaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia kaikille inarilaisille.”

Vahvistamme Inarin pito- ja vetovoimaa tarjoamalla elämäntilanteesta riippumatta kaikille inarilaisille tunteen siitä, että he kuuluvat tähän yhteisöön, heitä kuullaan ja heidän mielipiteillään on merkitystä.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on kunnan yhteinen missio - niin työntekijöiden kuin valtuutettujen.

- **Ennakoi** - Kysy ja ota ihmiset mukaan hyvissä ajoin silloin, kun heillä on mahdollisuus vaikuttaa ja kun se on tärkeää.
- **Osallista ja kuuntele arjen kohtaamisissa** - Kuuntele silloin, kun sinulle halutaan kertoa, ei vain silloin kun se on sinulle itsellesi sopivinta.
- **Varaa riittävästi aikaa** - Muista, että jotkin aiheet voivat aiheuttaa kiivasta keskustelua ja ymmärryksen löytäminen voi vaatia aikaa. Panosta positiiviseen dialogiin.
- **Luo rakenteita ja rutiinia** - Osallistamisesta on tehtävä pysyvä osa arkea. Kun tälle on luotu selkeät toimintamallit, ne toimivat apunasi – eivät taakkana.
- **Toimi yhdessä** - Jokaisen panosta tarvitaan ja jokainen voi osallistua omassa työssään ja omilla tavoillaan. Muista, että kaikkea ei tarvitse tehdä yksin, jaetaan vastuuta ja resursseja.
- **Tuo kuntalaisten ääni esille ja osoita heille, että kuuntelit.**

[Tulosta tämä lista työpöydällesi tai sinne, missä se on sinua parhaiten

3.4 Muistilista osallistuvalla

“Tule kuulluksi ja osalliseksi sekä vaikuta sinulle tärkeisiin asioihin”

Me olemme yhdessä Inarin kunta. Sinun mielipiteilläsi on merkitystä meidän yhteisten asioiden edistämisessä.

- **Ennakoi** - Seuraa ja kysy rohkeasti asioista, jotka ovat sinulle tärkeitä ja joihin haluat vaikuttaa. Poikkeaa kunnantalolle tai [ota yhteyttä täältä](#). Olemme täällä sinua varten.
- **Tutustu osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin** - Osallistumiseen on tarjolla monia keinoja, jotka toimivat apunasi – eivät hidasteena. Voit perehtyä näihin tarkemmin kunnan [nettisivuilla osiosta “Osallistu ja vaikuta”](#).
- **Ota rohkeasti osaa** - Osallistu omien voimavarojesi mukaan ja sinulle sopivissa kanavissa. Me haluamme kuunnella sinua ja näkemyksesi on meille arvokas, jotta osaamme kehittää toimintaa aidosti kuntalaisia palvelevaksi.
- **Toimi yhdessä** - Jokaisen panosta tarvitaan ja jokainen voi osallistua omassa arjessaan ja omilla tavoillaan. Muista, että kaikkea ei tarvitse tehdä yksin, jaetaan vastuuta ja resursseja.
- **Muista, että muutos vaatii usein aikaa** - Muista, että jotkin aiheet voivat aiheuttaa kiivasta keskustelua ja yhteisen ymmärryksen löytäminen sekä asioiden edistäminen voi vaatia aikaa. Panostetaan yhdessä positiiviseen dialogiin.
- **Tuothan siis oman äänesi esille ja muista kuunnella myös muita.**

4. Osallistumisen muodot Inarissa

4.1 Perinteiset vaikuttamisen keinot

Perinteisiä vaikuttamisen keinoja ovat muun muassa vaaleissa äänestäminen, sekä nuoriso-, vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminta. Myös kuntalaisaloite on perinteinen vaikuttamiskeino, jonka avulla voidaan vaikuttaa oman alueen asioihin.

Kuntavaalit

Kuntavaalit ovat kunnan osallisuuden ja osallistumisen perusta. Kuntalaisen näkökulmasta ne voidaan nähdä tärkeimpinä arkeen vaikuttavina vaaleina, joissa pääsee vaikuttamaan itselleen tärkeisiin asioihin.

Äänestysprosentti on yksi tärkeä mittari kunnan osallisuudelle. Vuoden 2021 kuntavaaleissa Inarin äänestysprosentti (57,4%) oli parempi kuin koko maan keskimääräinen äänestysprosentti (55,1%). Myös Lapin vaalipiirin äänestysprosenttiin (54,1%) verraten Inarin äänestysprosentti oli parempi. Myös jatkossa äänestysprosenttiin tulee kiinnittää huomiota ja tehdä toimia, joilla voidaan edistää ihmisten äänestysaktiivisuutta.

Parempi ymmärrys päätettävistä asioista, ehdokkaista ja puolueista on keskeisin keino lisätä äänestysaktiivisuutta. Monipuolinen ehdokaslista, jossa on erilaisista taustoista tulevia ihmisiä, on myös äänestysprosentin nostamisen kannalta tärkeää. Sekä ehdokasasettelu, että tiedotus poliittisista tavoitteista ja ehdokkaista ovat asioita, jotka ovat paljolti riippuvaisia poliittisten puolueiden aktiivisesta toiminnasta.

Kunta voi kuitenkin vaikuttaa vaaleista tiedottamiseen, sekä äänestyspaikkojen sijainteihin ja aukioloihin. Äänestyspaikkojen tuominen sellaisille alueille ja paikoille, joilla ihmiset liikkuvat, voi nostaa ennakkoon äänestävien osuutta ja myös vaalipäivän äänestysprosenttia.

Kuntavaaleissa jokaisella täysi-ikäisellä Suomen sekä muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella on äänioikeus omassa kotikunnassaan. Myös muilla ulkomaalaisilla on äänioikeus vaaleissa, mikäli heidän kotikuntansa on ollut Suomessa vähintään kahden vuoden ajan.

Suomessa kuntavaalit ovat joka neljäs vuosi. Vaalien avulla valitaan kunnanvaltuusto, johon Inarissa kuuluu tällä hetkellä 27 jäsentä. Valtuusto on kunnan ylintä päätösvaltaa käyttävä luottamuselin, joka vastaa kunnan taloudesta ja toiminnasta. Päätösvalta kuuluu valtuustolle, jollei erikseen ole toisin säädetty tai jollei valtuusto ole itse siirtänyt toimivaltaansa kunnan muille viranomaisille vahvistamallaan hallintosäännöllä.

Valtuuston kokoukset ovat julkisia ja yleisölle avoimia. Kokouksia voi seurata live-lähetyksenä Inarin kunnan YouTube-kanavalla.

Neuvostot vaikuttamistoimieliminä

Inarin kunnan päätöksenteossa ovat mukana vaikuttamistoimieliminä toimivat **nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto**.

Vaikuttamistoimielimet ovat edustamiensa ryhmien osallistumis- ja vaikuttamiskanavia, ja ne välittävät ryhmän näkemyksiä päätöksentekoon. Vaikuttamistoimielimille on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä heidän edustamansa ryhmän hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden ja elinympäristön kannalta.

Kunnanhallitus asettaa neuvostot ja huolehtii niiden vaatimista toimintaedellytyksistä. Neuvostot ja valtuusto on asetettu, jotta voidaan huolehtia tiettyjen kuntalaisryhmien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Hyvinvointialueille siirryttäessä myös hyvinvointialueilla toimii vaikuttamistoimielimet. Hyvinvointialuelain (32§) mukaan jokaisesta alueen kunnasta tulee jäsen hyvinvointialueen nuorisovaltuustoon, vanhusneuvostoon, sekä vammaisneuvostoon. Myös Inarin kunnasta on nimetty jäsenet hyvinvointialueen neuvostoihin.

NuVa eli nuorisovaltuusto on välikäsi nuorten ideoiden ja äänen kuuluvaksi saantiin. Nuorella on oikeus sanoa mielipiteensä asiaan ja osallistua yhteisten asioiden suunnitteluun. NuVan edustajat toimivat tavallisen inarilaisen nuoren puolestapuhujana NuValla on edustajat seuraavissa toimielimissä: kunnanvaltuusto, elinvoimajaosto, sivistyslautakunta, sekä tekninen lautakunta. NuValla on myös edustuspaikka ja äänioikeus Selvä Peli työryhmässä sekä Viestintäpajan ohjausryhmässä. Nuorisovaltuusto toimii yhdessä kunnan nuorisotoimen kanssa. Tuki aikuisena toimii nuoriso-ohjaaja, jonka kautta NuVa voi olla yhteydessä.

Vanhusneuvosto on ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia edistävä vaikuttamistoimielin. Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Vammaisneuvosto on Inarin kunnassa asuvien erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden, heidän omaistensa, sekä kunnan alueella toimivien erityisryhmiä edustavien järjestöjen toimielin. Inarin kunnassa vammaisneuvostossa on ollut kunnan edustajien lisäksi edustajat kunnan alueella toimivista vammaisjärjestöistä. Järjestöt nimeävät ehdokkaansa neuvostoon, jonka jälkeen kunnanhallitus hyväksyy vammaisneuvoston kokoonpanon seuraavalle toimikaudelle.

Lisäksi Inarissa toimii **Inarin kylien neuvosto**. Inarin kylien neuvosto on kylien välinen sekä kylien ja kunnan välinen neuvoa antava yhteistyö- ja kehittämiselin, jonka muodostavat kunnan kyläyhdistykset. Inarin kylien neuvosto on perustettu 18.10.2011. Inarin kunta on antanut neuvoston käyttöön kokousten sihteerin ja kunta vastaa kokouskuluista. Neuvoston sihteerinä ja kokousten koollekutsujana toimii Inarin kunnan kehittämiskoordinaattori.

Neuvoston tarkoituksena on edistää kylien asukkaiden yhteistyötä, omatoimisuutta ja kylien elinkelpoisuutta sekä toimia asukkaiden yhteisten etujen valvojana ja pyrkiä edistämään kylien asukkaiden toimeentulomahdollisuuksien edellytyksiä sekä edistää palveluiden säilymistä alueella ja palvelujen saamista alueelle.

Kylien ja kunnan edustajat valitaan Inarin kylien neuvostoon kahdeksi vuodeksi kerrallaan, valtuustokausi huomioiden. Inarin kylien neuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Inarin kylien neuvoston sihteeriksi kutsutaan kunnan viranhaltija.

Inarin kylien neuvosto voi asettaa asioiden valmistelua varten työryhmiä tai kutsua asiantuntijoita niitä hoitamaan. Inarin kylien neuvoston kokouksiin voidaan kutsua tarvittaessa kunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä sekä Leader-toimintaryhmä Leader Pohjoisin Lappi ry:n ja maakunnallisen kyläyhdistys Lappilaiset Kylät ry:n sekä muiden tahojen edustajia kertomaan ajankohtaisista asioista tai neuvottelemaan kylien asioista.

Inarin kylien neuvosto pitää vuosittain vähintään neljä varsinaista kokousta ja tarvittaessa kaikille avoimia kokouksia. Kylien neuvoston kokoukset pidetään vuorotellen eri kylissä. Inarin kylien neuvosto pyrkii päätöksissään yksimielisyyteen.

Lisätietoja Inarin kylien neuvostosta ja muista vaikuttamistoimielimistä löydät kunnan verkkosivuilta.

Kuntalaisaloite

Inarilainen voi tehdä kunnalle aloitteen mistä tahansa kuntaa koskevasta asiasta. Kuntalaisaloite on yksi vaikuttamisen tapa, jolla kuntalaiset voivat tuoda äänensä kuuluviin kunnan asioissa. Kuntalaisaloite on yksittäisen asukkaan tai asukasryhmän laatima kirjallinen aloite, jonka kautta kunnan asukas voi vaikuttaa suoraan oman kuntansa toimintaan ja päätöksentekoon.

Laki kuntalain muuttamisesta (419/2021) 23 § mukaisesti aloiteoikeutta on laajennettu siten, että aloiteoikeus on myös kunnassa kiinteää omaisuutta omistavilla tai hallitsevilla. Tämän myötä aloiteoikeus kuuluu kaikille kuntalain 3 §:ssä tarkoitetuille kunnan jäsenille. Myös palvelujen käyttäjillä on oikeus tehdä aloite, joka koskee kunnan palvelua. Aloitteen tekijälle ilmoitetaan aloitteen seurauksena tehdyt toimenpiteet.

Kaikki kunnassa vireille tulleet aloitteet käsitellään toimivaltaisessa kunnan viranomaisessa ilman aiheetonta viivytystä. Vähintään neljä prosenttia kunnan 15 vuotta täyttäneistä asukkaista voi tehdä kunnalle aloitteen kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisestä.

Aloitteessa tulee olla aloitteen tekijän nimi, yhteystiedot ja kotikunta sekä lyhyt selostus siitä, mitä aloite koskee. Kuntalaisaloitteen voi toimittaa joko sähköisesti tai paperilla. Sähköisen kuntalaisaloitteen voi tehdä Kuntalaisaloite.fi-palvelussa tai sen voi lähettää Inarin kunnan kirjaamoon osoitteeseen inari@inari.fi. Paperisen kuntalaisaloitteen voi toimittaa postitse osoitteeseen Piiskuntie 2, 99800 Ivalo.

4.2 Sähköiset viestintäkanavat

www.inari.fi

Inarin kunnan kotisivuilta löydät runsaasti tietoa kunnan tapahtumista, palveluista, sekä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksista. Kotisivuille on koottu erikseen yhteen tietoa osallisuudesta ja osallistumismahdollisuuksista ”Osallistuminen” –otsikon alle. Kunnan sivustolla voi myös tutustua eri lautakuntiin sekä organisaation rakenteeseen ja tutustua toimielinten esityslistoihin ja pöytäkirjoihin.

Kunnan kotisivuilta löydät myös viralliset kuulutukset ja viralliset ilmoitukset. Vain teknisellä osastolla on käytössään fyysinen ilmoitustaulu, joka on kunnantalolla. Kotisivujen kautta voi myös lähettää palautetta kunnalle. Sivistysosastolla, teknisellä osastolla, sekä hallinto-osastolla on jokaisella oma palautelomake, joka löytyy kunnan nettisivujen kautta. Palautetta voi lähettää myös sähköpostitse suoraan kirjaamoon osoitteeseen inari@inari.fi

[Inarin kunnan kotisivuilla on myös Chat, jossa voi helposti kysyä apua kunnan toimintoihin liittyen.](#)

Sosiaalinen media

Inarin kunta jakaa aktiivisesti tietoa sosiaalisen median kautta. Facebook-sivulla jaetaan uutisia ja tiedotteita kunnan toimintaan liittyen, ja nostetaan esiin tapahtumia sekä päätöksiä. Youtube-kanava on myös tärkeä tiedotuskanava, mistä löytää paljon videoita Inarin kuntaan liittyen. Siellä voi myös esimerkiksi seurata valtuustonkokouksia live-lähetyksenä.

Täältä löydät Inarin kunnan:

Kotisivut: www.inari.fi

Facebook: Inarin kunta

Instagram: @inarinkunta

Youtube: Inarin kunta

Twitter: @InarinKunta

Inarin kunnan Facebook-sivuja:

Inarin kunnan vapaa-aikatoimi

Inarin kansalaisopisto

Inarin kulttuuritoimi

Elokuvateatteri Aslak

Inarin kunnan Viestintäpaja

Inarin nuorisovaltuusto

Inarin kunnankirjasto

Inarin kirjastoauto

4.3 Yhdistykset ja järjestöt

Yhdistykset tukevat toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaa. Ne tarjoavat mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan toimintaan ja erilaisiin harrastuksiin. Yhdistykset voivat tuoda kuntalaisten äänen päätöksentekoon ja jakaa omaa osaamistaan yhteisessä kehittämistyössä.

Yhdistykset järjestävät kunnan kanssa yhteistyössä monenlaista toimintaa, kuten erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia. Kunta avustaa yhdistysten toimintaa tarjoamalla tiloja yhdistysten käyttöön. Osallisuuskeskus Ainolan tilat ovat varattavissa yhdistysten käyttöön veloitusetta. Myös kunnan liikuntatilat ovat pääsääntöisesti maksuttomia ohjattujen vuorojen käyttöön.

Inarin kunta myöntää vuosittain avustuksia inarilaisille tai Inarissa toimiville yhdistyksille, yhteisöille ja yksityishenkilöille. Suurin osa kunnan avustuksista myönnetään vuosittain alkuvuodesta järjestettävässä yhteisessä avustushaussa, jossa myönnetään kunnan yleisavustukset, kohdeavustukset ja kyläyhdistysten avustukset. Lisäksi kunta voi myöntää harkinnanvaraisia avustuksia jatkuvassa haussa. Yhdistysten tulee ilmoittaa omat yhteystiedot kunnan sivuilla saadakseen avustuksia. Vuonan 2023 käyttöön otetaan uusi Lähellä.fi palvelu, joka korvaa entisen Lappilaiset.fi palvelun.

Inarin kunta järjestää vuosittain 2 - 3 yhdistysiltaa, jonne ovat tervetulleita kaikki Inarissa toimivat yhdistykset ja yhdistystoiminnasta kiinnostuneet. Yhdistysilloista tiedotetaan kunnan verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla, sähköpostitse sekä paikallislehti Inarilaisessa. Yhdistysiltojen tavoitteena on syventää kunnan ja yhdistysten sekä yhdistysten keskinäistä yhteistyötä. Lisäksi yhdistysiltojen tarkoituksena on lisätä tiedonkulkua, jakaa kokemuksia ja käsitellä yhteisiä asioita.

Kunnan järjestöyhdyshenkilö koordinoi järjestöjen ja kunnan välistä yhteistyötä, pitää yhteyttä järjestöihin, neuvoo järjestöjä erilaisissa asioissa sekä järjestää kaikille kunnan järjestöille suunnattuja yhdistysiltoja.

Inarin kunnan järjestöyhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori.

4.4 Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on yksi tapa edistää kuntalaisten osallisuutta antamalla kuntalaiselle väylän olla aidosti mukana päätöksenteossa. Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa kuntalaiset otetaan mukaan yhteisiä verovaroja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Taustalla on ajatus suorasta ja osallistuvasta demokratiasta, jossa asukkaat päättävät, miten kunnan käytössä olevia julkisia varoja käytetään. Osallistuva budjetointi antaa ihmisille mahdollisuuden määrittellä ja priorisoida julkisia kulutuskohteita.

Inarissa osallistuvassa budjetoinnissa kuntalaiset pääsevät vuosittain päättämään, miten 10 000 euron määräraha käytetään. Prosessia kehitetään aina tarpeen mukaan. Jatkossa kunnanhallitus voi myös asettaa teeman osallistuvan budjetoinnin ehdotuksille, joka ohjaa budjetin käyttöä.

Osallistuvaan budjetointiin kuuluu Inarissa neljä vaihetta:

1. Ehdotusten kerääminen

Kuka tahansa voi ehdottaa, miten 10 000 euroa tulisi käyttää. Ehdotuksen toteuttaminen voi vaatia koko 10 000 euron määrärahan tai vain osan siitä. Ehdotusten tulee olla toteuttavissa 10 000 euron määrärahalla, toteutua Inarissa sekä olla kunnan toimivallassa ja säännösten ja lainsäädännön mukaisia.

2. Ehdotusten valmistelu äänestykseen

Kunnassa arvioidaan, mitkä ehdotukset ovat toteuttamiskelpoisia. Samankaltaisia ehdotuksia yhdistetään, ja sellaiset ehdotukset karsitaan, joita ei ole mahdollista toteuttaa 10 000 euron määrärahalla tai jotka voidaan toteuttaa osana kunnan perustyötä. Äänestykseen etenevät ehdotukset julkaistaan.

3. Äänestys

Kaikki kuluvana vuonna 12 vuotta täyttävät ja sitä vanhemmat inarilaiset voivat äänestää haluamaansa ehdotusta. Yksi henkilö voi äänestää kerran.

4. Voittajaehdotuksen tai -ehdotusten toteuttaminen

Eniten ääniä saanut ehdotus tai ehdotukset toteutetaan määrärahojen puitteissa. Ehdotuksen toteuttamista voi seurata kunnan verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla.

5. Osallisuuden kehittämistoimenpiteet

Olemassa olevien keinojen lisäksi osallisuusohjelmassa laaditaan tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla osallisuutta voidaan edistää. Osallisuusohjelma on rakennettu niin, että toimenpiteet on jaettu ikäryhmittäin. Osallisuusohjelmaa rakennettiin yhdessä kuntalaisten kanssa ja osallisuuden haasteet koottiin ikäryhmittäin. Näitä haasteita on pyritty nyt ratkaisemaan tässä ohjelmassa. Monet toimenpiteistä palvelevat kaikkia kuntalaisia ikään katsomatta. Nämä toimenpiteet ovat ensimmäisessä kappaleessa yleisen osallisuuden edistämisen alla.

5.1 Osallisuuden edistäminen kunnassa yleisellä tasolla

Tavoite: Osallisuuden edistäminen on sisäänrakennettuna kaikessa kunnan toiminnassa

Toimenpiteet:

1. Kaikki kunnan toimialat osallistuvat ja sitoutuvat kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laatimiseen ja sen toimeenpanoon.
2. Henkilöstön koulutuksella lisätään tietoa osallisuuden merkityksestä.
3. TEA-viisarin mukaiset osallisuuden edistämisen kehittämiskohteet huomioidaan kunkin toimialueen osallisuustyön kehittämisessä.
4. Toimialojen vuosittaiset osallisuusteot: kukin toimiala sitoutuu toteuttamaan tietyn, sovittu määrän osallisuutta edistäviä toimenpiteitä vuoden aikana (esim. kysely, keskustelutilaisuus, tapahtuma).
5. Kunnassa toteutetaan saamen kielistrategian toimenpiteitä sekä edistetään saamen kielilain toteutumista.
6. Edistetään saamenkielisten osallisuutta viestimällä kunnassa viestintästrategian mukaisesti kaikilla kielillä. Oma kieli parantaa ja lisää mahdollisuuksia osallistua ja kokea osallisuutta.
7. Mahdollisesta yhdenvertainen mahdollisuus äänestää vaaleissa, sekä tiedotetaan vaaleista ja äänestysmahdollisuuksista kattavasti kaikilla kielillä.

Tavoite: Kaikki asukkaat saadaan mukaan osallistumaan toimintaan ja palveluiden suunnitteluun

Toimenpiteet:

1. Kunnan viranhaltijat ja luottamushenkilöt kutsutaan eri kohderyhmille suunnattuihin tilaisuuksiin.
2. Osallisuuskeskuksen, liikunta – ja vapaa-aikatoimen sekä kansalaisopiston yhteistyötä tiivistetään tulevaisuudessa.
3. Osallisuuden edistämisen toimintatapoja (esim. osallistuva budjetointi, kuntalaiskyselyt) viedään niihin paikkoihin, joissa asukkaat viettävät aikaa, kuten esimerkiksi kouluihin, ikääntyneiden palvelukeskuksiin ja yhdistysten järjestämiin tilaisuuksiin.
4. Kunnassa hyödynnetään kokemusasiantuntijatoimintaa.

5. Edistetään saamen kielten käyttöä kunnassa ja jatketaan kielikahvilatoimintaa, joka on avoin kaikille työntekijöille ja kuntalaisille.
6. Huomioidaan Inarin kylien väliset pitkät välimatkat ja rakennetaan toimintamalleja, joilla etäisyyksien merkitys vähenee ja osallisuutta voidaan kokea erilaisilla tavoilla (esim. digitaaliset kokeilut tai kohtaamiset kylissä)

Tavoite: Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan asukasraatien tai -foorumien avulla.

Toimenpiteet:

1. Kokeillaan asukasraatien tai -foorumien hyödyntämistä kunnan toiminnassa.
2. Asukasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa kokeilujen pohjalta.

Tavoite: Kuntalaiset tietävät missä ja milloin on oikea aika osallistua ja vaikuttaa.

Toimenpiteet:

1. Viestitään selkeästi millaisella aikataululla asioita edistetään ja milloin on oikea aika vaikuttaa asioihin.
2. Kerrotaan ja perustellaan selkokielellä myös, jos jotakin asiaa ei tapahdu.
3. Viestitään laajasti eri kanavissa eri kohderyhmille sopivilla tavoilla.
4. Vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen verkossa ja sosiaalisessa mediassa.
5. Hankkeissa pilotoidut ja hyväksi havaitut uudenlaiset osallistumistavat sisällytetään kunnan osallisuuden edistämisen suunnitelmiin.

5.2 Nuorten osallisuuden edistäminen

Osallisuusohjelmassa huomioidaan yleisen tason lisäksi osallisuuden edistäminen ikäryhmittäin. Nuorten osallisuuden haasteiksi kyselyissä sekä työpajoissa nousi esimerkiksi pitkät välimatkat ja vaikeus osallistua tapahtumiin. Nuoret myös kokevat vaikuttamisen vaikeaksi ja tarvitsisivat helpompia keinoja osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Kunnan viestintää tulisi myös kehittää nuorten suuntaan, ja tiedon tulisi olla helpommin saavutettavissa. Seuraavat tavoitteet ja toimenpiteet pyrkivät vastaamaan näihin ja muihin nuorten kokemuksiin osallisuuden haasteisiin.

Tavoite: Nuoret kokevat vaikuttamisen omaan elämään mahdolliseksi ja osallistuminen on helppoa. Osallistuminen myös motivoi ja on palkitsevaa nuoren näkökulmasta.

Toimenpiteet:

1. Huomioidaan Inarin kylien väliset pitkät välimatkat ja nuorten mahdollisuudet liikkua järjestämällä digitaalisia osallistumistapoja sekä kohtaamispaikkoja koko kunnan alueella.
2. Rakennetaan osallistumisen ja vaikuttamisen malleja, jotka ovat ajankäytöllisesti tehokkaita ja helppoja nuorelle.

3. Rakennetaan toimintamalleja, jotka rohkaisevat nuorta kuntalaista vaikuttamaan ja jotka tuovat kuulluksi tulemisen tunteen.
4. Vahvistetaan Nuvan asemaa kunnan päätöksenteossa ja tuetaan sen toimintaa.
5. Selkeytetään Nuva-kummi toimintaa ja luodaan selkeät toimintamallit Nuvan ja kummien yhteydenpidolle.

Tavoite: Nuoret tietävät mistä tietoa löytyy ja kuinka ideoita voi edistää

Toimenpiteet:

1. Viestitään selkeästi nuorelle sopivissa kanavissa ja nuorelle sopivalla tavalla siitä, miten pääsee vaikuttamaan.
2. Viestitään selkeästi ja enemmän myös perusasioita. Ei oleteta, että nuori kuntalainen tietää ja osaa nykyiset vaikuttamisen ja osallistumisen tavat "itsestäänselvinä", vaan kerrotaan niistä ja nostetaan meille itsellemme arkisia asioita riittävästi esiin.
3. Kehitetään omaa viestintäämme siten, että nuoren kuntalaisen on helpompi ymmärtää ja tarttua asioihin.
4. Järjestetään lapsille ja nuorille tutustumismahdollisuus kunnanhallitukseen-, tai valtuustoon.

Tavoite: Saamelaislasten ja -nuorten kulttuuri-identiteetin vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Toimenpiteet:

1. Lisätään yhteistyötä saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston kanssa saamenkielisen vapaa-ajantoiminnan lisäämiseksi kunnan alueella.
2. Edistetään saamelaisten kulttuuripalveluiden saavutettavuutta.
3. Huomioidaan saamen kielet ja kulttuuri kunnan nuoriso- ja vapaa-ajantoiminnan suunnittelussa.
4. Käytetään saamen kieliä kunnan sosiaalisessa mediassa ja rohkaistaan saamenkielistä henkilöstöä viestimään omalla kielellään.
5. Kiinnitetään huomiota saamelaisten lasten, nuorten ja ikääntyvien yhdenvertaiseen mahdollisuuteen ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan elämänsä eri vaiheissa.
6. Syrjinnän tunnistamiseksi ja syrjinnän vastaisen neuvonnan lisäämiseksi Inarin kunnassa kehitetään matalan kynnyksen yhteydenpitoa ja molemminpuolista neuvontaa kunnan ja saamelaiskäräjien välillä toimialoittain.

5.3 Työikäisten osallisuuden edistäminen

Työikäisten osallisuuden edistäminen vaatii monipuolisia matalan kynnyksen osallistumistapoja. Työikäisten osallisuuden haasteissa korostuu ajankäyttö, sekä omien voimavarojen riittämättömyys osallistumiseen. Osallisuuden edistämiseksi voidaan kehittää toimintamalleja, jotka eivät vaadi sitoutumista ja joihin voi osallistua myös kotoa. Tiedon ja ohjeistuksen tulee olla helposti ja nopeasti löydettävissä, jotta osallistuminen ei vie aikaa ja resursseja arjessa.

Tavoite: Kuntalaiset kokevat kuuluvansa Inarin kuntaan ja löytävät omat verkostonsa

Toimenpiteet:

1. Nostetaan esiin mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin Inarissa esimerkiksi harrastustoiminnan kautta.
2. Kehitetään toimintamalleja, joilla edistetään vertaisryhmien muodostumista, esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten kautta.
3. Mahdollistetaan "valinnan vapaus" vaikuttamisessa eli luodaan mallia, jossa kuntalaisen on helppo päästä tuomaan äänensä esiin juuri hänelle tärkeissä asioissa.
4. Mahdollisesta osallistumisesta helposti ja nopeasti niin ettei se vie aikaa ja resursseja arjen keskellä.

5.4 Ikäihmisten osallisuuden edistäminen

Ikäihmisten osallisuutta edistää erityisesti saavutettavat palvelut sekä selkeä ja monikanavainen viestintä. Tärkeää on mahdollistaa jokaiselle mahdollisuus osallistua itselleen mielekkäällä tavalla. Viestinnässä tulee huomioida, ettei kaikilla ole mahdollisuutta tai osaamista käyttää nettiä tai sosiaalista mediaa. Perinteinen paperinen viestintä, sekä järjestöjen kautta viety viesti on yhä tärkeää ikäihmisille.

Tavoite: Ikäihmiset tietävät ja löytävät kunnan palvelutarjonnan

Toimenpiteet:

1. Tiedotetaan eri viestintäkanavien kautta osallistumismahdollisuuksista sekä kunnan palvelutarjonnasta.
2. Tehdään yhteistyötä järjestöjen kanssa, joiden toiminnassa ikäihmisiä on mukana.
3. Huomioidaan, että muutokset rakenteissa ovat haasteellisia ikäihmisille ja kerrotaan selkeästi miten nykyisessä mallissa osallistuminen ja vaikuttaminen tapahtuu. Esim. hyvinvointialueille siirryttäessä myös kunnan tulee viestiä riittävästi muutoksista palvelutarjonnassa.

Tavoite: Ikäihmiset osaavat käyttää myös virtuaalisia osallistumiskeinoja ja saavat apua ja tukea niiden oppimiseen.

Toimenpiteet:

1. Viestitään olemassa olevista virtuaalisista alustoista, joilla osallistuminen on mahdollista.
2. Hyödynnämme digitaalisia keinoja ja välineitä kohtaamisen ja vuoropuhelun tukemiseen.
3. Järjestetään tarpeen mukaan opetusta ja tukea virtuaalisten alustojen käyttämiseen.

Tavoite: Ikäihmisten yksinäisyys vähenee

Toimenpiteet:

1. Tehdään selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamiseksi
2. Kehitetään ikäihmisten päivätoimintaa ja annetaan tiloja järjestöjen käyttöön toiminnan mahdollistamiseksi.

6. Yhteenveto osallisuuden edistämisen toimenpiteistä

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<p>Osallisuuden edistäminen on sisäänrakennettuna kaikessa kunnan toiminnassa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaikki kunnan toimialat osallistuvat ja sitoutuvat kunnan osallisuus- ja tervetulo-ohjelman laatimiseen ja sen toimeenpanoon. 2. Henkilöstön koulutuksella lisätään tietoa osallisuuden merkityksestä. 3. TEA-viisarin mukaiset osallisuuden edistämisen kehittämiskohteet huomioidaan kunkin toimialueen osallisuustyön kehittämisessä. 4. Toimialojen vuosittaiset osallisuusteot: kukin toimiala sitoutuu toteuttamaan tietyn, sovitun määrän osallisuutta edistäviä toimenpiteitä vuoden aikana (esim. kysely, keskustelutilaisuus, tapahtuma). 5. Kunnassa toteutetaan saamen kielistrategian toimenpiteitä sekä edistetään saamen kielilain toteutumista. 6. Edistetään saamenkielisten osallisuutta viestimällä kunnassa viestintästrategian mukaisesti kaikilla kielillä. Oma kieli parantaa ja lisää mahdollisuuksia osallistua ja kokea osallisuutta. 7. Mahdollisesta yhdenvertainen mahdollisuus äänestää vaaleissa, sekä tiedotetaan vaaleista ja äänestysmahdollisuuksista kattavasti kaikilla kielillä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksiin ja työpajoihin osallistuneen henkilöstön määrä • Palaute henkilöstöltä • Intrassa on osallistumisen työkalupakki. • TEA-Viisarin tulokset • Saamen kielisen viestinnän määrä • Toteutuneet osallisuusteot
<p>Kaikki asukkaat saadaan mukaan osallistumaan toimintaan ja palveluiden suunnitteluun</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kunnan viranhaltijat ja luottamushenkilöt kutsutaan eri kohderyhmille suunnattuihin tilaisuuksiin. 2. Osallisuuskeskuksen, liikunta – ja vapaa-aikatoimen sekä kansalaisopiston yhteistyötä tiivistetään tulevaisuudessa. 3. Osallisuuden edistämisen toimintatapoja (esim. osallistuva budjetointi, kuntalaiskyselyt) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitetut henkilöt • Vuorovaikutusalustan käyttäjävolyymit ja asiamäärä • Osallistumiseen liittyvien tiedotteiden ja lehtijuttujen määrä • Asukkaiden kokemus: pystynkö vaikuttamaan asioihin? • Järjestetyt kielikahvilat ja niiden osallistujamäärä

	<p>viedään niihin paikkoihin, joissa asukkaat viettävät aikaa, kuten esimerkiksi kouluihin, ikääntyneiden palvelukeskuksiin ja yhdistysten järjestämiin tilaisuuksiin.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Kunnassa hyödynnetään kokemusasiantuntijatoimintaa. 5. Edistetään saamen kielten käyttöä kunnassa ja jatketaan kielikahvilatoimintaa, joka on avoin kaikille työntekijöille ja kuntalaisille. 6. Huomioidaan Inarin kylien väliset pitkät välimatkat ja rakennetaan toimintamalleja, joilla etäisyyksien merkitys vähenee ja osallisuutta voidaan kokea erilaisilla tavoilla (esim. digitaaliset kokeilut tai kohtaamiset kylissä) 	
<p>Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan asukasraatien tai -foorumien avulla.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokeillaan asukasraatien tai -foorumien hyödyntämistä kunnan toiminnassa. 2. Asukasraateja tai -foorumeja hyödynnetään kunnan toiminnassa kokeilujen pohjalta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asukasraatien toteutunut määrä ja raatien toiminnasta saatu palaute
<p>Kuntalaiset tietävät missä ja milloin on oikea aika osallistua ja vaikuttaa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viestitään selkeästi millaisella aikataululla asioita edistetään ja milloin on oikea aika vaikuttaa asioihin. 2. Kerrotaan ja perustellaan selkokielellä myös, jos jotakin asiaa ei tapahdu. 3. Viestitään laajasti eri kanavissa eri kohderyhmille sopivilla tavoilla. 4. Vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen verkossa ja sosiaalisessa mediassa. 5. Hankkeissa pilotoidut ja hyväksi havaitut uudenlaiset osallistumistavat sisällytetään kunnan osallisuuden edistämisen suunnitelmiin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asukaspalaute • Äänestysprosentti • Uudet osallistumistavat

<p>Nuoret kokevat vaikuttamisen omaan elämään mahdolliseksi ja osallistuminen on helppoa. Osallistuminen myös motivoi ja on palkitsevaa nuoren näkökulmasta.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Huomioidaan Inarin kylien väliset pitkät välimatkat ja nuorten mahdollisuudet liikkua järjestämällä digitaalisia osallistumistapoja sekä kohtaamispaikkoja koko kunnan alueella. 2. Rakennetaan osallistumisen ja vaikuttamisen malleja, jotka ovat ajankäytöllisesti tehokkaita ja helppoja nuorelle. 3. Rakennetaan toimintamalleja, jotka rohkaisevat nuorta kuntalaista vaikuttamaan ja jotka tuovat kuulluksi tulemisen tunteen. 4. Vahvistetaan Nuvan asemaa kunnan päätöksenteossa ja tuetaan sen toimintaa. 5. Selkeytetään Nuva-kummi toimintaa ja luodaan selkeät toimintamallit Nuvan ja kummien yhteydenpidolle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorilta saatu palaute • Nuorten äänestysaktiivisuus • Uudet osallistumistavat
<p>Nuoret tietävät mistä tietoa löytyy ja kuinka ideoita voi edistää</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viestitään selkeästi nuorelle sopivissa kanavissa ja nuorelle sopivalla tavalla siitä, miten pääsee vaikuttamaan. 2. Viestitään selkeästi ja enemmän myös perusasioita. Ei oleteta, että nuori kuntalainen tietää ja osaa nykyiset vaikuttamisen ja osallistumisen tavat "itsestäänselvinä", vaan kerrotaan niistä ja nostetaan meille itsellemme arkisia asioita riittävästi esiin. 3. Kehitetään omaa viestintäämme siten, että nuoren kuntalaisen on helpompi ymmärtää ja tarttua asioihin. 4. Järjestetään lapsille ja nuorille tutustumismahdollisuus kunnanhallitukseen-, tai valtuustoon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorilta saatu palaute • TEA-Viisari • Järjestetyt tutustumistilaisuudet

<p>Saamelaislasten ja -nuorten kulttuuri-identiteetin vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lisätään yhteistyötä saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston kanssa saamenkielisen vapaa-ajantoiminnan lisäämiseksi kunnan alueella. 2. Edistetään saamelaisten kulttuuripalveluiden saavutettavuutta. 3. Huomioidaan saamen kielet ja kulttuuri kunnan nuoriso- ja vapaa-ajantoiminnan suunnittelussa. 4. Käytetään saamen kieliä kunnan sosiaalisessa mediassa ja rohkaistaan saamenkielistä henkilöstöä viestimään omalla kielellään. 5. Kiinnitetään huomiota saamelaisten lasten, nuorten ja ikääntyvien yhdenvertaiseen mahdollisuuteen ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan elämänsä eri vaiheissa. 6. Syrjinnän tunnistamiseksi ja syrjinnän vastaisen neuvonnan lisäämiseksi Inarin kunnassa kehitetään matalan kynnyksen yhteydenpitoa ja molemminpuolista neuvontaa kunnan ja saamelaiskäräjien välillä toimialoittain. 	<ul style="list-style-type: none"> • Saamenkielisen toiminnan määrä • Saamenkielisen viestinnän määrä • Nuorilta saatu palaute
<p>Kuntalaiset kokevat kuuluvansa Inarin kuntaan ja löytävät omat verkostonsa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nostetaan esiin mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin Inarissa esimerkiksi harrastustoiminnan kautta. 2. Kehitetään toimintamalleja, joilla edistetään vertaisryhmien muodostumista, esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten kautta. 3. Mahdollistetaan "valinnan vapaus" vaikuttamisessa eli luodaan mallia, jossa kuntalaisen on helppo päästä tuomaan äänensä esiin juuri hänelle tärkeissä asioissa. 4. Mahdollisestaan osallistuminen helposti ja nopeasti niin ettei se vie aikaa ja resursseja arjen keskellä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asukas palaute • Järjestöiltä saatu palaute

<p>Ikäihmiset tietävät ja löytävät kunnan palvelutarjonnan</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tiedotetaan eri viestintäkanavien kautta osallistumismahdollisuuksista sekä kunnan palvelutarjonnasta 2. Tehdään yhteistyötä järjestöjen kanssa, joiden toiminnassa ikäihmisiä on mukana. 3. Huomioidaan, että muutokset rakenteissa ovat haasteellisia ikäihmisille ja kerrotaan selkeästi miten nykyisessä mallissa osallistuminen ja vaikuttaminen tapahtuu. Esim. hyvinvointialueille siirryttäessä myös kunnan tulee viestiä riittävästi muutoksista palvelutarjonnassa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutusalustan käyttäjävolyymit ja asiamäärä • Osallistumiseen liittyvien tiedotteiden ja lehtijuttujen määrä
<p>Ikäihmiset osaavat käyttää myös virtuaalisia osallistumiskeinoja ja saavat apua ja tukea niiden oppimiseen.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viestitään olemassa olevista virtuaalisista alustoista, joilla osallistuminen on mahdollista. 2. Hyödynnämme digitaalisia keinoja ja välineitä kohtaamisen ja vuoropuhelun tukemiseen. 3. Järjestetään tarpeen mukaan opetusta ja tukea virtuaalisten alustojen käyttämiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksiin osallistuvien määrä • Kerätyn palautteen määrä ja laatu
<p>Ikäihmisten yksinäisyys vähenee</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tehdään selvitys kulttuurikaveritoiminnan aloittamiseksi 2. Kehitetään ikäihmisten päivätoimintaa ja annetaan tiloja järjestöjen käyttöön toiminnan mahdollistamiseksi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurikaveritoiminta on käynnistynyt • Ikäihmisiltä saatu palaute • Päivätoiminnan määrä

7. Tervetulo-ohjelma uusille inarilaisille

Osallisuusohjelman yhtenä osuutena on myös toivottava uudet inarilaiset tervetulleeksi kuntaan. Uusien kuntalaisten osallistaminen ja sitouttaminen kuntaan on kunnan pitovoiman kannalta tärkeää. Kaikki osallisuusohjelman toimenpiteet edistävät toteutuessaan myös uusien kuntalaisten osallisuutta, mutta tervetulo-ohjelmassa keskitytään nimenomaan siihen, kuinka juuri uusien asukkaiden osallisuutta voidaan parantaa.

Tavoite: Kuntaan muuttavat uudet kuntalaiset löytävät kunnan palvelut ja osallistumismahdollisuudet

Toimenpiteet:

1. Uudistetaan uuden kuntalaisen infopakettia, jonka uusi kuntalainen saa Inariin muuttaessa. Pakettiin kootaan olennaiset tiedot hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluista, kunnan sivistyspalveluista, vapaa-ajan harrastuksista, kunnan osallistumiskeinoista, ja muuta olennaista mitä kuntaan muuttaessa olisi hyvä tietää.
2. Tuodaan kunnassa toimivat järjestöt ja yhdistykset näkyviksi uusille kuntalaisille. Esimerkiksi erilaiset harrastuskokeilut yhteistyössä järjestöjen kanssa sekä ajantasaiset tiedot kunnan verkkosivuilla.
3. Selkeytetään kunnan verkkosivuilta löytyvää tietoa uusille kuntalaisille.

Tavoite: Uudet kuntalaiset tuntevat olonsa tervetulleeksi ja kuntaan on helppo myös jäädä asumaan

Toimenpiteet:

1. Edistetään kunnan asuntotilannetta ja viestitään potentiaalisille muuttajille, millaisia asumisvaihtoehtoja kunnassa on.
2. Tuetaan kuntaan tulevia uusia yrittäjiä ja tehdään yhteistyötä alueella jo toimivien yritysten ja yhdistysten kanssa.

8. Osallisuuden arviointi ja seuranta

Osallisuusohjelman toteutumista seurataan osana Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Osallisuusohjelmaa tarkastellaan yhdessä hyvinvointikertomuksen kanssa, ja sitä päivitetään tarpeen mukaan valtuustokausittain. Kehittämistoimenpiteistä vastaavat Inarin kunnan toimialat yhteistyössä muiden sidosryhmien, kuten järjestöjen kanssa osana omaa toimintaansa. Toimenpiteille asetetaan mittarit ja tavoitteet, joiden avulla voidaan seurata, kuinka toimenpiteet ovat toteutuneet käytännössä.

Osallisuusohjelman mittaamisessa voidaan myös hyödyntää THL:n laatimaa Osallisuusindikaattoria ohjeistuksen mukaisesti. Osallisuusindikaattoria voidaan hyödyntää sekä paperisena, että sähköisenä kyselynä. Osallisuusindikaattori on validoitu vain annetussa muodossaan, eikä tätä siksi tule muuttaa tai mukauttaa millään tavalla, jotta myös tulokset säilyvät vertailukelpoisina.

Osallisuusohjelmaa tulee tarkastella ja päivittää säännöllisin väliajoin ja aina tarvittaessa toimintaympäristön muuttuessa. Päivittäminen on tehtävä vähintään aina kunnan strategian päivittämisen tai uudistamisen yhteydessä. Päivittämistyössä tulee huomioida saatu palaute, koetut tarpeet ja toiveet sekä edelleen osallistaa kuntalaisia mahdollisimman aktiivisesti.